

Az ország és alkotmánya

*Andeweg, Rudy B. and Irwin, Galen A.: The Country and its Constitution.
= Governance and Politics of the Netherlands, Palgrave Macmillan, 2002, 1–16. p.*

Hollandia körülbelül 42 ezer négyzetkilométer nagyságú területen helyezkedik el az Északi-tenger partján, a Rajna/Meuse torkolata körül. Ez a terület bizonyos értelemben nem túl nagy, és még az önmagukat lekicsinylő hollandok is csak kis országnak hívják. Azért ne fedezzünk el arról sem, hogy mérete kétszer nagyobb, mint Wales-é és a fele Skóciának. Körülbelül akkora, mint Massachusetts, Connecticut és Rhode Island együtt. Hollandia esetében azonban hiba lenne az ország nagyságát kiterjedésének mérete alapján meghatározni. Bár alig több mint négyezer négyzetkilométernyi terület lakhatatlan, mivel folyók, csatornák, tavak találhatók rajta, a fennmaradó részt nagy hatékonysággal használják ki, hogy lakóhelyet biztosítsanak a 16 milliós lakosság számára. 450 fő/km²-es népsűrűségével az egyik legsűrűbben lakott ország a világon. Népeisége tekintetében másfélszer nagyobb, mint Belgium vagy Svédország, kétszer nagyobb, mint Ausztria vagy Svájc, és népessége több, mint Norvégia, Dánia és Finnország együttes lakossága. A múltban Hollandia, Franciaország és Nagy-Britannia mögött, a harmadik legnagyobb gyarmatbirodalommal rendelkezett, míg ma Hollandia nemzeti összterméke egyike a legnagyobbaknak a világon. Így ez a méretében kicsi ország egyike a világ legnagyobb országainak.

Teljesen mindegy, hogy kicsinek vagy nagynak nevezzük ezt az országot, az viszont teljes biztonsággal kijelenthető, hogy lakosságának erőfeszítései nélkül kisebb lenne. Hollandia esetében mindenképpen meg kell említeni azt a jól ismert szólást, hogy „Isten alkotta meg a világot, de Hollandiát a hollandok”. Tavak és mocsarak lecsapolásával, amivel új földterületeket hoztak létre, a hollandok nagyobb mértékben alakították saját országuk területét, mint bármely más nép a sajátját, de függetlenül attól, hogy kik végezték el ezeket a munkákat, felmerül a kérdés, hogyan nevezzük meg ezt a területet. Hivatalosan Holland Királyságnak hívják, de a királyságnak vannak Európán kívüli részei, mint pl. Aruba és a Holland-Antillák. Nevét, azt hogy Hollandia, egykori leghíresebb tartományáról kapta az ország. Franciául les Pays-Bas-nak hívják, de ennek jelentése mélyföldi országok, ami Belgiumot is jelenti. E könyvben ezt a tizenkét modern tartományból álló államigazgatási egységet Hollandiának nevezzük.

Hollandia politikai rendszerének meghatározását több irányból is meg lehet közelíteni, de kezdjük annak kölcsönhatásnak a bemutatásával, ami a földrajzi adottságok és a lakosság között kezdettől fennállt, ugyanis kétség sem férhet hozzá, hogy a világnak ebben a picinyke szegletében a föld és az azon élő ember egymást formálták. E kapcsolat megértése segít az olvasónak a társadalom és az ország politikájának megértésében. Az írott történelem során a tenger háromszor tört be Hollandia területére, utolsó alkalommal a X. vagy XI. században, amikor a mai Dél-Hollandia és Zeeland tartományok nagy területeit öntötte el. Ez az utolsó vízbetörés arra készítette a terület lakosságát, hogy gondoljon saját védelmére, így megváltoztatva a terület jellegét. Az első gátakat a lakott területek védelmére építették. A víz háromféle formában fenyegetett. Egyrészt maga a tenger, másrészt a nagyobb folyók időszakos áradásai, harmadrészt az évi esőzések, melynek feleslegét el kellett vezetniük mocsarakba. Második lépésként a gátak rendszerét kiterjesztették, hogy nagyobb területeket védjenek, és olyan módszerekkel, mint például szélmalomok erejének felhasználásával vezették el a fölösleges vízmennyiséget. Vízvezetési rendszerek és gátak együttes használatával tudtak területeket visszahódítani a tengertől és a tavaktól.

A víz elleni harc, már a kezdetektől, a teljes lakosság összefogását követelte meg, és nem lehetett valamely felsőbb hatalom vagy úr feladatául hagyni. Felügyelő testületeket szerveztek, akik felelősek voltak a rendszer fenntartásáért. Gyakran úgy vélik, hogy ez, a legalább a XIII. századig visszanyúló hagyomány az ország első demokratikus szervezeteit hívta életre, ezáltal megteremtve a demokrácia legrégebbi alapjait Észak-Európában. Mái az ország területének több mint felét kell mesterségesen védeni a víztől, és a népesség több mint fele lakik olyan területen, amely áradáskor víz alatt lenne.

A hollandokat szomszédaiktól műholdképeken nem látható határvonalak választják el. A Rajna-deltában három határvonal – nyelvi, vallási és politikai – osztja meg a mélyföld lakosságát. Az a tény, hogy e három határvonal nem esik egybe, máig kihat Hollandia és déli szomszédja, Belgium politikai kapcsolatára.

Hollandia napóleoni megszállása 1795–1813-ig tartott. Ez idő tájt a napóleoni elvek mentén központosított hatalom volt jellemző. A francia hatás igen nagy jelentőséggel bírt, mivel a Holland Nemzetgyűlés 1795–1798 között holtpontra jutott a föderalisták, onisták és a mérsékeltek közti küzdelemben. Az alkotmány első változatát egy népszavazásban elutasították, és új nemzetgyűlést választottak, ezt követően az onisták francia támogatással áterőszakoltak egy alkotmánytervezetet a nemzetgyűlésen, amely Franciaországban készült. A következő lépés 1815. február 12-ére tehető, amikor is a Bécsi Kongresszusban életre hívták a Holland (németalföldi) Királyságot. A kongresszus brit javaslatra határozott így, és az 1918-as szocialista forradalomig a republikánus kormányzáshoz történő visszatérés soha nem vetődött fel komoly formában. A külföldi hatások felsorolásakor nem szabad megfeledkezni a belgákról sem, akikkel az ország 1815-ben egy rövid időszakra egyesült. Innen ered a Holland Alkotmánynak az a része, amely a kétkamarás parlamentet vezet be. A holland politikai rendszer három legfontosabb ismérve az, hogy onista állam, hogy monarchia és hogy kétkamarás parlamenttel rendelkezik. Bár egyike sem belső forrásból származik, de egyiket sem próbálták elvetni 1815 óta, amióta az alkotmányt 15 alkalommal vizsgálták felül, de csak két változtatás érte a kormányzás intézményét: a közvetlen választások bevezetése és 1848-tól a parlamentáris kormányzás, illetve az arányos képviselő bevezetése, valamint a férfiak általános választójoga (a nőket két évvel később vezették be). Ez utóbbi két reformra nemzetközi események hatására került sor. Az alkotmány adta keretek néhány kisebb változtatástól eltekintve 1917 óta változatlanok.

Az ország alkotmányos fejlődését ismerteti a szerző, valamint az ország főbb intézményei és kulcsszemélyiségei tevékenységét a kezdetektől mutatja be a holland politikában. A könyv a továbbiakban foglalkozik a kulturális környezet fejlődésével és változásaival, melyekben ezek az intézmények működnek, és kifejti, hogy a vallási és társadalmi kisebbségektől milyen fejlődés vezetett a konszenzuson, vagy konszolidáción alapuló politikai stílus demokratikus társadalmi rendszeréhez.

Bosznay Csaba